

Pseudobissetia terrestrellus (Lepidoptera: Crambidae) nieuw voor de Belgische fauna

Adriaan Peeters & Guido De Prins

Samenvatting. Op 3 juni 2020 werden in een skinnerval in een tuin te Schoten (Antwerpen) twee exemplaren van een nieuwe soort voor België ontdekt, nl.: *Pseudobissetia terrestrellus* (Christoph, 1885). Een derde exemplaar werd in dezelfde tuin gevangen op 8 juni 2020. Dit is de eerste maal dat deze soort voor België gemeld wordt.

Abstract. On 3 June 2020 two specimens of *Pseudobissetia terrestrellus* (Christoph, 1885) were caught in a 125 W MV moth trap in a garden at Schoten (Belgium, Province of Antwerp). On 8 June 2020 a third specimen was caught in the same location. These are the first records of this species in Belgium.

Résumé. Le 3 juin 2020, deux exemplaires de *Pseudobissetia terrestrellus* (Christoph, 1885) ont été capturés dans un jardin à Schoten (Belgique, province d'Anvers) dans un piège lumineux. Le 8 juin 2020, un troisième exemplaire a été capturé au même endroit. Ce sont les premières mentions de cette espèce pour la Belgique.

Key words: *Pseudobissetia terrestrellus* – Faunistics – Lepidoptera – New records – Belgium.

Peeters A.: Jozef Henderickxstraat 7, B-2900 Schoten. Peetersadriaan@gmail.com

De Prins G.: Markiezenhof 32, B-2170 Merksem/Antwerpen, Belgium. guido.deprins@telenet.be

Inleiding

Op 3 juni 2020 werden in een skinnerval, opgesteld in een tuin nabij het centrum van Schoten, twee exemplaren van een onbekende nachtvlinder gevangen. De soort deed vaag denken aan enkele van de grotere soorten van riet (*Phragmites australis*) of lisdodde (*Typha* sp.) uit de familie der Crambidae maar de combinatie van bleke, spitse, relatief korte voorvleugels en vuilwitte achtervleugels maakte een determinatie als één van de in het gebied bekende soorten als *Chilo phragmitella* (Hübner, 1810) of *Calamotropha paludella* (Hübner, 1824) echter zeer onzeker. Gelukkig bracht een uurtje "plaatjes kijken" op het internet al snel soelaas. Op Lepiforum 2020 werd een soort gevonden die de boven genoemde kenmerken wél in zich verenigt: *Pseudobissetia terrestrellus* (Christoph, 1885).

Fig. 1. *Pseudobissetia terrestrellus* (Christoph, 1885), ♂, Schoten (AN), 03.vi.2020, leg. A. Peeters. © W. De Prins.

Beschrijving

De spanwijdte van de voorvleugels bedraagt 21–39 mm volgens Slamka (2008: 17) en 21–35 mm volgens Leraut (2012: 511). De geslachten verschillen licht. De vrouwtjes (25–35 mm) zijn groter dan de mannetjes (21–

22 mm) en hebben draadvormige antennen terwijl die van de mannetjes getand zijn. De mannetjes zouden ook iets duidelijker getekend zijn. De voorvleugels worden door beide auteurs omschreven als spits, in kleur variërend van crème-wit of okergeel tot licht (grijs)-bruin met donkere lengtestrepen zonder verdere opvallende kenmerken. Een kleine stip ter hoogte van de niervlek en een golflijn kunnen vaag aanwezig zijn. De kleur van de achtervleugels varieert van wit tot beige, te oordelen naar de platen in voornoemde boeken.

De exemplaren gevangen te Schoten zijn al bij al gemakkelijk te onderscheiden aan hen verwante soorten. Zij lijken duidelijk kleiner te zijn dan een gemiddelde *C. phragmitella* of *C. paludella* en zijn minder langgerekt in rust. De korte, brede en duidelijk driehoekige voorvleugels geven ze een opvallend tentvormige rusthouding, zowel in de lengte als in de breedte. Van kleur zijn ze licht beige met donkere bestuiving. De lichte aders zijn zichtbaar waar de bestuiving onderbroken wordt en geven het geheel een flauw gestreept uitzicht. De algemene indruk van de voorvleugels is inderdaad eerder saai. De franje is nog het meest opvallend door haar blauwgrijze kleur en de twee duidelijke, zwarte en ononderbroken basale franjelijnen. Het achterlijf steekt duidelijk uit onder de toegevouwen vleugels.

Biologie

Tot dusver werden maïs (*Zea mays*) en riet (*Phragmites australis*) als waardplanten geïdentificeerd. Als habitat worden moerasgebieden vermeld.

De meeste referentiewerken vermelden enkel maïs (*Zea mays*) als waardplant (Slamka 2008, Leraut 2012). Sommige auteurs echter vermoeden dat de uit beide Amerika's stammende maïs onmogelijk de oorspronkelijke waardplant kan zijn geweest van een soort die van geen van deze continenten bekend is (Fazekas & Lévai 2011, Wolf 2015). Als mogelijke waardplanten werden: riet, rietgras (*Phalaris arundinacea*), rijst (*Oryza sativa*) en lisdodde (*Typha* sp.)

aangeduid. In december 2013 en mei 2014 werden op de Krim (Rusland) alvast verscheidene rupsen gevonden in – zowel levende als dode – rietstengels (Savchuk & Kajgorodova 2015). Ook uit Sicilië zou een oude vondst van een rups in een riethalm bekend zijn (Wolf 2015).

De soort vliegt in twee generaties per jaar van mei tot oktober (Slamka 2008).

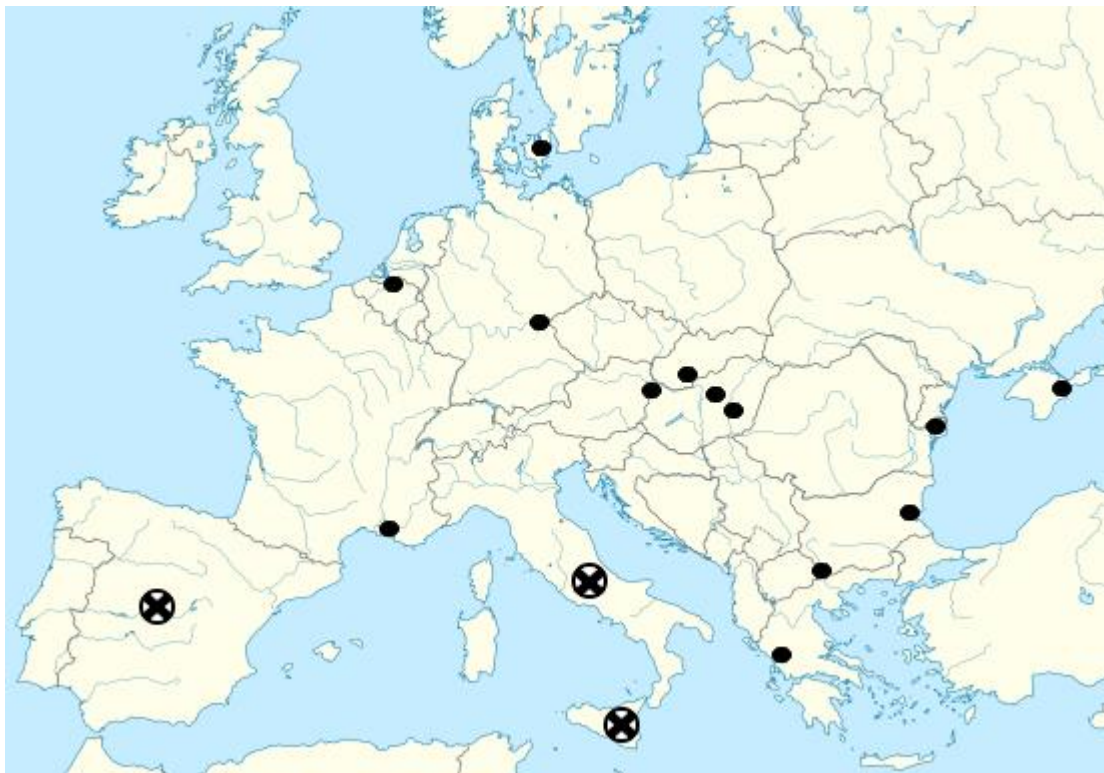

Fig. 2. Verspreiding van *Pseudobissetia terrestrellus* in Europa (overgenomen uit Slamka 2008 en aangevuld met alle waarnemingen sinds 2005). De bolletjes komen overeen met de exacte vindplaatsen, de kruisjes duiden slechts het land aan waar *P. terrestrellus* waargenomen werd. © A. Peeters.

Verspreiding

De soort werd voor het eerst beschreven uit Turkmenistan in 1885 (Christoph 1885). Uit het begin van de twintigste eeuw dateren herbeschrijvingen (synoniemen) uit respectievelijk Jordanië (Rebel 1910, als *Chilo hypenalis*) en Tunesië (D. Lucas 1911, als *Crambus tozeurellus*). In 1965 werd in Roemenië de eerste Europese waarneming gedaan (Błeszyński 1965: 133). Hierop volgde een gestage toename van het aantal meldingen uit het zuiden van de Balkan en enkele verspreide vindplaatsen in de landen rond de Middellandse Zee: Bulgarije, Griekenland, Italië, Sicilië en Spanje (Wolf 2015). Het blijft echter onduidelijk in hoeverre we hier van een echte areaaluitbreiding kunnen spreken. In Roemenië bijvoorbeeld is de soort tot nu toe slechts gevonden in twee historische regio's: Muntenië en Dobrogea. Uit Muntenië zijn na 1980 geen meldingen meer bekend (Rákosy *et al.* 2003) terwijl het voorkomen in Roemenië wordt omschreven als "zeldzaam in de Donau-delta" (Slamka 2008).

De eerste meldingen uit Midden-Europa volgden in 2005 uit Oostenrijk (Lepiforum 2020) en 2008 uit Hongarije waar de soort in 2011 van reeds 2 locaties bekend was (Fazekas & Lévai 2011). Denemarken werd in 2011 de meest noordelijke vindplaats tot op heden toe. In 2013 werd de soort ontdekt in Duitsland (Noordoost-Beieren) en in 2017 in Slowakije (Lepiforum 2020). In 2020

werd ook West-Europa bereikt na een waarneming in Zuid-Frankrijk (departement Bouches-du-Rhône) (Lepi'Net 2020). De waarneming uit Frankrijk sluit aan bij de reeds gekende verspreiding in de landen rond de Middellandse Zee. De overige meldingen groeperen zich enigszins in het zuiden van Midden-Europa met de bedenking wel dat de Oostenrijkse waarneming tegelijk de eerste is in de regio én een van de meest noordelijke. Naast de Oostenrijkse waarneming zijn ook die uit Duitsland, Denemarken en België enigszins verrassend te noemen, want ver verwijderd van de meest nabije, bekende vindplaatsen. Thans komt *P. terrestrellus* verspreid voor in Noord-Afrika, het Midden-Oosten, Azië oostelijk tot Vladivostok en in Europa.

Wat betreft het aanwijzen van een oorzaak voor het plotseling opduiken in België, daar naar blijft het gissen. Wel kan opgemerkt worden dat zowel uit Hongarije, Slovenië (Pastoralis 2018) en België vindplaatsen bekend zijn waar meerdere exemplaren werden aangetroffen en dat – zoals eerder vermeld – veel vindplaatsen zeer geïsoleerd zijn. Dit lijkt alvast niet in overeenstemming met het beeld van een gestage areaaluitbreiding ten gevolge van veranderende klimaatomstandigheden. Wolf (2015) en Fazekas & Lévai (2011) wijzen naar de import van maïszaad als mogelijke verklaring en beschouwen de soort als adventief (althans in Midden-Europa). Door de zeer intensieve maïslandbouw in Europa wordt de soort in

elk geval een mogelijkheid geboden om hier en daar populaties op te bouwen.

Dankwoord

Willy De Prins voor het nalezen, het maken van de foto's, de samenvattingen, het aanpassen van de tekst en

de goede raadgevingen. Dank ook aan Erwin Rennwald voor het gebruik van zijn bijdrage op het – overigens zeer aan te bevelen – Lepiforum. Zonder zijn gedetailleerde literatuurstudie en rechtstreekse links naar de pdf's van de gebruikte artikels zou de totstandkoming van dit artikel heel wat tijdrovender geweest zijn.

Literatuur

- Błeszyński S. 1965. Crambinae. – In: Amsel, H. G., F. Gregor & H. Reisser (Eds.), *Microlepidoptera Palaearctica* 1 (1–2). — Georg Fromme & Co., Wien, 553 pp, 133 pls.
- Christoph H. 1885. Lepidoptera aus dem Achal-Tekke-Gebirge. Zweiter Theil. – In: Romanoff N. M. (ed.) *Mémoires sur les lépidoptères* 2: 119–171, pls vi–viii, xv. — St. Petersburg, <http://biodiversitylibrary.org/page/11930213>.
- Fazekas I. & Lévai Sz. 2011. A *Chilo luteellus* (Motschulsky, 1866), a *Ch. suppressalis* (Walker, 1863) és a *Pseudobissetia terrestrillus* (Christoph, 1885) magyarországi előfordulásáról . [On the occurrence of *Chilo luteellus* (Motschulsky, 1866), *Ch. suppressalis* (Walker, 1863) and *Pseudobissetia terrestrillus* (Christoph, 1885) in Hungary] (Lepidoptera: Crambidae). — *Microlepidoptera.hu* 3: 29–35. [http://epa.oszk.hu/01900/01968/00003/pdf/EPA01968_microlepidoptera.hu_3_30-09-2011_ed.pdf].
- Lepiforum 2020. Bestimmungshilfe für die in Europa nachgewiesenen Schmetterlingsarten, *Pseudobissetia terrestrillus*. — http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Pseudobissetia_Terrestrillus [bezocht op 4 september 2020].
- Lepi'Net 2020. Les Carnets du Lépidoptériste Français, *Pseudobissetia terrestrillus*. — <http://www.lepinet.fr/especes/nation/lep/index.php?e=l&id=23455> [bezocht op 4 sept. 2020]
- Leraut P. 2012. *Moths of Europe, Vol. 3. Zygaenids, Pyralids 1 and Brachodids*. — N.A.P Editions, Verrières-le-Buisson, 599 pp., 112 colour plates.
- Lucas D. 1911. Lépidoptères nouveaux de Tunisie. — *Bulletin de la Société entomologique de France* 79: 217–219. [https://www.persee.fr/doc/bsef_0037-928x_1911_num_16_10_24915].
- Pastorális G., Kosorín F., Tokár Z., Richter I., Šumpich J., Liška J., Laštůvka A., Laštůvka Z. & Endel B. 2018. Šestnást druhov motýľov (Lepidoptera) nových pre faunu slovenska. — *Entomofauna carpathica* 30 (2): 1–24. [http://www.ses.entomology.sk/entomofaunacarpathica/pdf/volume30/30_2_01_Pastoralis_et_al-ec.pdf].
- Rákossy L., Goia M. & Kovács Z. 2003. Catalogul Lepidoptereilor României / Verzeichnis der Schmetterlinge Rumäniens. — Societatea Lepidopterologică Româniă, Cluj-Napoca, 446 pp.
- Rebel H. 1910. Neue palaearktische Pyraliden, Tortriciden und Tineen. — *Deutsche entomologische Zeitschrift Iris* 24(1): 1–14, pl. 1. [<http://biodiversitylibrary.org/page/12688534>].
- Савчук В. В. & Кайгородова Н. С. 2015. Новые находки чешуекрылых (Lepidoptera) в Крыму. [Savchuk V. V. & Kajgorodova N. S. 2015. New records of Lepidoptera in Crimea.] — Кавказский энтомологический бюллетень [Caucasian Entomological Bulletin] 11 (1): 175–182. http://www.lepidoptera.crimea.ua/articles/Savchuk_2015_Lepidoptera_Crimea.pdf
- Slamka F. 2008. *Pyraloidea of Europe, Vol. 2. Crambinae & Schoenobiinae. Identification - Distribution - Habitat - Biology*. — František Slamka, Bratislava, 223 pp., 51 plates (24 in colour).
- Wolf W. 2015. Eine kurze Mitteilung über drei interessante Kleinschmetterlingsfunde aus Bayern (Lepidoptera: Gracillariidae, Gelechiidae, Crambidae). — *Beiträge zur bayerischen Entomofaunistik* 15: 43–45. [https://www.abentomofaunistik.org/sites/abe/files/pub/BBE_15_043_045.pdf].